

แบบฟอร์มมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP)

ชื่อหน่วยงาน ศูนย์อนามัยที่ 8 อุตรดิตถ์	คู่มือปฏิบัติงานขับเคลื่อนตัวชี้วัด
	ชื่อตัวชี้วัด จังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการลดลง ของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับ สุขอนามัย และมลพิษสิ่งแวดล้อม

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)

- 1.1 เพื่อให้จังหวัดมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานจังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการลดลง ของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับ
สุขอนามัย และมลพิษสิ่งแวดล้อม และเป็นไปตามนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข
- 1.2 เพื่อให้จังหวัดมีการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดปัจจัยเอื้อด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่
ดีของประชาชน ที่ส่งผลกระทบต่อการลดลงของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม

2. ขอบเขต (Scope)

ร้อยละ 60 ของจังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการลดลงของ อัตราป่วยด้วยโรคที่
เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม

3. คำจำกัดความ (Definition) (ถ้ามี)

อัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัย และมลพิษสิ่งแวดล้อม หมายถึง อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้อง
กับการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ทั้ง Traditional Hazard และ Modern Hazard ได้แก่ 1) อัตราการ
เจ็บป่วยด้วยโรคจากภาวะฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุขหรือโรคอุบัติใหม่ อุตุนิยมวิทยา (โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019) และ 2) อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อมตามปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
ของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ (เช่น โรคหอบหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง) โรคจากอาหาร
และน้ำเป็นสื่อ (เช่น โรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน โรคพยาธิใบไม้ตับ) เป็นต้น หรือโรคอื่น ๆ โดยเลือกโรคตามปัญหาของ
จังหวัด

การจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง จังหวัดมีการดำเนินการค้นหาและประเมินความเสี่ยง และกำหนด
มาตรการการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ รวมทั้งมีกลไกการบริหารจัดการ กำกับ
ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามบริบทของพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

1. มีข้อมูลสถานการณ์ เฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม และแจ้งเตือนความเสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น มีข้อมูล (เช่น
สิ่งแวดล้อมสุขภาพ และกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น) การเฝ้าระวังปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม การสื่อสารเตือนภัย และเผยแพร่ข้อมูล
ผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นต้น

2. เฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐาน และสอบสวนโรคอย่าง
ทันท่วงที เช่น เฝ้าระวังโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม อย่างน้อย 2 โรค ได้แก่ 1) โรคจากภาวะ
ฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุขหรือโรคอุบัติใหม่ อุตุนิยมวิทยา (โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) และ 2) โรคที่
เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อมตามปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับ
มลพิษทางอากาศ (เช่น โรคหอบหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง) โรคจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ (เช่น โรคอุจจาระร่วง
เฉียบพลัน โรคพยาธิใบไม้ตับ) เป็นต้น หรือโรคอื่น ๆ โดยเลือกโรคตามปัญหาของจังหวัด การสร้างเครือข่ายการเฝ้า

ระวางในพื้นที่ และการติดตาม เฝ้าระวังการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐาน สำหรับสถานประกอบการ
กิจการ กิจกรรม โดยใช้เครื่องมือและ Platform (Thai Stop COVID Plus) เป็นต้น

3. สร้างความรอบรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพแก่ประชาชน และสื่อสารความเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพ คือ มีการจัดทำกระบวนการสร้างความรอบรู้ ที่เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน หรือการ
ดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนต่อการสร้างความรอบรู้ที่เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน เช่น การ
สื่อสารให้ข้อมูลแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ และการเฝ้าระวัง และสื่อสาร ด้านข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ เป็นต้น

4. การดูแลสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัยในพื้นที่เสี่ยง เช่น การจัดระบบบริการสุขภาพ คลินิกมลพิษ มีระบบการ
จัดการสุขลักษณะในสถานประกอบการ กิจการ กิจกรรม ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด และ อสม./ทีมหมอ
ครอบครัวลงพื้นที่ดูแลสุขภาพประชาชน เป็นต้น

5. มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ สนับสนุนการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม และการ
จัดการสุขลักษณะในสถานประกอบการ กิจการ กิจกรรม ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด เป็นต้น

6. มาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ทั้งนี้ ขึ้นกับจังหวัดจะพิจารณาดำเนินการมาตรการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

4. ความรับผิดชอบ (Responsibilities)

1) ประชุมชี้แจงหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2) พัฒนาศักยภาพ/เสริมสร้างความรอบรู้ให้หน่วยงานและภาคีเครือข่าย

3) รวบรวมผลการดำเนินงานตัวชี้วัดฯ ผ่านระบบ Google Form

4) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายสนับสนุนให้จังหวัดเพื่อเฝ้าระวังและพัฒนาระบบปัจจัยเสี่ยง และให้คำแนะนำ

เพื่อการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน

5) ประเมินติดตามและสรุปรายงานผลการดำเนินงาน

แนวทางการดำเนินงานตัวชี้วัด: จังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อลดลง ของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัย และมลพิษสิ่งแวดล้อม

รายละเอียดตัวชี้วัดฯ ปี 2565

เป้าหมายปี 65 ร้อยละ 60 ของจังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อลดลงอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม

★ ให้ความสำคัญการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมฯ ตามความเหมาะสมระดับพื้นที่ ★

ตัวชี้วัด การจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง

- มีการพัฒนากระบวนการเสี่ยง
- กำหนดมาตรการการดำเนินงาน
- มีกลไกการบริหารจัดการ ส่วนบริหาร และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

1. จัดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และ/หรือแผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อม
2. ดำเนินการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่สุขภาพ และ/หรือลดผลกระทบต่อสุขภาพ
3. สร้างความรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณชนและประชาชน และ/หรือสื่อสารความเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพ
4. การบูรณาการประสานบูรณาการกับพื้นที่อื่น
5. มาตรการตามกฎหมาย
6. มาตรการอื่นๆ

อัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม หมายถึง อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ทั้ง Traditional Hazard and Modern Hazard **ยกเว้นโรค 2 โรค**

1. โรคระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่**
2. โรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** ตัวอย่าง เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ (เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ) โรคจากสารปนเปื้อนในดิน เช่น โรคจากสารปนเปื้อนในดิน **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** โรคจากเชื้อแบคทีเรียในน้ำดื่ม

รายละเอียดตัวชี้วัดฯ ปี 2565

ให้ความสำคัญการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ★ **ให้ความสำคัญการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมฯ ตามความเหมาะสมระดับพื้นที่** ★

1. การมีข้อมูลสถานการณ์ เฝ้าระวัง และประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพ
 - มีแผน เช่น แผนป้องกัน สุขภาพ และชุมชน ฯลฯ
 - การเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม
 - การสื่อสารความเสี่ยง
 - แผนการบูรณาการระดับพื้นที่
2. การดำเนินการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่สุขภาพ และ/หรือลดผลกระทบต่อสุขภาพ
 - มีแผนป้องกัน **ยกเว้นโรค 2 โรค** ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่
 - โรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** ตัวอย่าง เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ (เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ) โรคจากสารปนเปื้อนในดิน โรคจากสารปนเปื้อนในน้ำดื่ม เช่น โรคจากสารปนเปื้อนในดิน **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** โรคจากเชื้อแบคทีเรียในน้ำดื่ม
 - การสื่อสารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม
 - การบูรณาการบูรณาการกับพื้นที่อื่น
 - การสื่อสารความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่สุขภาพ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ สื่อสาร ความรู้ให้กับประชาชน TSC

3. การสร้างความรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและสื่อสารความเสี่ยง <ul style="list-style-type: none"> ○ การจัดทำแผนรณรงค์ด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ○ การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนราชการ ประชากร ○ การสื่อสารกับสื่อมวลชน 	4. การบูรณาการประสานบูรณาการกับพื้นที่อื่น <ul style="list-style-type: none"> ○ การพัฒนาระบบสุขภาพ เช่น การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่อื่น ○ สนับสนุนสื่อ ○ มีการบูรณาการบูรณาการกับหน่วยงานราชการ วิชาการ องค์กร องค์กรวิชาชีพและชุมชน ○ สนับสนุน/พัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพประชาชน 	5. มาตรการตามกฎหมาย <ul style="list-style-type: none"> ○ สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ○ สื่อสารความเสี่ยงและการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน ○ สื่อสาร วิชาการ องค์กรวิชาชีพและชุมชน ○ สนับสนุน สนับสนุนการบูรณาการกับพื้นที่อื่น
--	---	---

รายละเอียดตัวชี้วัดฯ ปี 2565 (ต่อ)

อัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม หมายถึง อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ทั้ง Traditional Hazard and Modern Hazard **ยกเว้นโรค 2 โรค**

1. โรคระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่**
2. โรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** ตัวอย่าง เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ (เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ) โรคจากสารปนเปื้อนในดิน โรคจากสารปนเปื้อนในน้ำดื่ม เช่น โรคจากสารปนเปื้อนในดิน **ยกเว้นโรคติดต่ออุบัติใหม่** โรคจากเชื้อแบคทีเรียในน้ำดื่ม

ตัวอย่างสูตรการคำนวณอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม

อัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อมต่อประชากรทั้งหมด = $\frac{\text{จำนวนประชากรในพื้นที่ที่มีปัญหา} \times \text{จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ที่มีปัญหา}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ที่มีปัญหา}} \times 100,000$

[ค่าปี 65 3 2565] - ค่าปีก่อนหน้าปี 65 3 ปี (ค่าปี (2562 - 2564)) $\times 100$ = **ร้อยละการอ่านค่าของค่าดัชนีฐาน 3 ปีที่ผ่านมา**

หมายเหตุ - โรค COVID-19 ใช้ข้อมูลจาก ศูนย์ (ส่วนกลางและจังหวัด)
 - โรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่จากกรมควบคุมมลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ) (CD-10 : J41, J48, J49) ในช่วงการเฝ้าระวังสถานการณ์มลพิษทางอากาศของพื้นที่ (เช่น ภาคเหนือ/ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) คือมี มาตรการ - แผนงาน) ของสุขภาพปีที่ผ่านมา โดยใช้ข้อมูลจาก HDC

หมายเหตุ (-) หมายถึง การลดลง
 หมายเหตุ (+) หมายถึง เพิ่มขึ้น

รายละเอียดตัวชี้วัด ปี 2565 (ต่อ)

สรุป

"ดำเนินการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม 2 ประเด็น"

- โรค COVID-19 **ทุกจังหวัดต้องดำเนินการ**
- ปัญหาค้นหาสิ่งแวดล้อม **ตามวันของพื้นที่**

"อัตราป่วยด้วยโรค 2 โรคลดลง"

ผ่าน
ตัวชี้วัด

1. โรค COVID-19 ทุกจังหวัดต้องดำเนินการ

2. ปัญหาค้นหาสิ่งแวดล้อม ตามวันของพื้นที่

1. โรค COVID-19 ทุกจังหวัดต้องดำเนินการ

2. ปัญหาค้นหาสิ่งแวดล้อม ตามวันของพื้นที่

Small Success

ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4
<p>มีข้อมูลสถานการณ์ปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ</p>	<p>มีมาตรการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม</p>	<p>มีมาตรการจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม (ต่อ)</p>	<p>ร้อยละ 60 ของจังหวัดจัดการปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของอัตราป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและมลพิษสิ่งแวดล้อม</p>
ภายในวันที่ 20 มี.ค. 64	ภายในวันที่ 20 มี.ค. 65	ภายในวันที่ 20 มี.ค. 65	ภายในวันที่ 20 มี.ค. 65

รายละเอียดตัวชี้วัด ปี 2565 (ต่อ)

วิธีการจัดเก็บข้อมูล

1

2

3

4

<ul style="list-style-type: none"> ○ จัดเก็บการดำเนินงาน ○ ใบรายงานข้อมูลอัตราป่วยของโรค จากระบบ HDC สส.ส. ○ รายงานผลการดำเนินงานในระบบ Google Form ไตรมาส 1, 2, 3 และ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ○ วัฒนธรรมประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ○ นำข้อมูลจากระบบ Google Form มาวิเคราะห์ GAP ภาพรวมสุขภาพ รวมทั้งจัดทำแผนปี GAP ในมิติต่อไป ○ จัดส่งข้อมูลให้กรม/คร. (ไตรมาส 4) 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ไรตรวจข้อมูล ภาพรวมประเทศ ○ จัดทำข้อเสนอแนะระดับพื้นที่ต่อระดับประเทศ ○ จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไตรมาส 1, 2, 3 และ 4 ○ รายงานผลการดำเนินงานในระบบ Health KPI 	
---	---	---	--

5. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Procedure)

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา (วันทำการ)	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
.1	กำหนดผู้รับผิดชอบ	7 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8 / สสจ.	คำสั่ง
2	รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล	7 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8	ผลการดำเนินงานตัวชี้วัดปัจจัยเสี่ยง ปี 2564 เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง
3	จัดทำโครงการฯ	15 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8	โครงการฯ
4	ชี้แจงรายละเอียด ตัวชี้วัดภาคีเครือข่าย	1 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8 / สคร.8	เอกสารประกอบการประชุม สรุปรายงานการประชุม ภาพถ่าย
5	รายงานตัวชี้วัดผ่าน google form	4 วัน ไตรมาส 1,2,3 และ4	สสจ.	แบบประเมิน https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfu4LSyilaTKhQagbPN68zqP4h-_NHN-XE0iEK5ZVWofhzeNQ/viewform
6	ประเมิน ครั้งที่ 1 (ตรวจราชการรอบ 1)	7 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8 / สสจ./สคร.8	แผนการตรวจราชการ รอบ 1 เพิ่มเอกสารประกอบการประเมิน
7	ไม่ผ่าน ประเมิน ครั้งที่ 2 (ตรวจราชการรอบ 2) ผ่าน ไม่ผ่าน	7 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8 / สสจ./สคร.8	แผนการตรวจราชการ รอบ 2 เพิ่มเอกสารประกอบการประเมิน
8	สรุปผลการประเมิน	7 วัน	ศูนย์อนามัยที่ 8 / สคร.8	สรุปผลการดำเนินงานตัวชี้วัดปัจจัยเสี่ยง ปี 2565

